

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2022.7.30>

PROBLEMY ADMINISTRACYJNOPRAWNEJ REGULACJI ROZMIESZCZENIA SIEROT I DZIECI POZBAWIONYCH OPIEKI RODZICIELSKIEJ NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA UKRAINY W WARUNKACH STANU WOJENNEGO I SPOSOBY ICH ROZWIĄZANIA

Yuliia Kniazieva

studentka Katedry Prawa Administracyjnego i Gospodarczego Zaporoskiego Uniwersytetu Narodowego

(m. Zaporozże, Ukraina)

kniazieva_yu@ukr.net

ORCID ID: 0009-0009-7913-6800

Adnotacja. Artykuł analizuje problemy administracyjnoprawnej regulacji rozmieszczenia sierot i dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej na podstawie przepisów prawa Ukrainy w warunkach stanu wojennego. Proponuje się warunkowy podział problemów administracyjnoprawnej regulacji rozmieszczenia sierot i dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej w warunkach stanu wojennego na kilka grup (o charakterze regulacyjnym, proceduralnym, ekonomicznym, społecznym). Autor koncentruje się na poszukiwaniu optymalnych rozwiązań tych problemów, także w okresie powojennym, a w szczególności na: usystematyzowaniu ustawodawstwa w zakresie administracyjnoprawnej regulacji rozmieszczenia sierot i dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej pod kątem zapewnienia właściwej obsługi regulacyjno-prawnej odpowiednich procedur; konsolidacji i koordynacji pracy organów administracji publicznej i organów ścigania, które mają kompetencje w tym zakresie; opracowaniu algorytmu ściśle określonych działań dla wszystkich uczestników procedur rozmieszczenia sierot i dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej; zaangażowanie organizacji międzynarodowych w celu ochrony praw dziecka; opracowanie ukierunkowanego przez państwo programu socjalnego w celu stworzenia warunków do realizacji gwarancji państwowych i konstytucyjnych praw sierot i dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej; odpowiednie uwzględnienie wydatków w budżecie państwowym Ukrainy i budżetach lokalnych; opracowanie jednolitej strategii państwowej w zakresie przywracania zdrowia fizycznego i psychicznego dzieci w wyniku działań wojennych, zapewnienia adaptacji społecznej w związku z relokacją, ewakuacją, udzielenia pomocy i wsparcia.

Słowa kluczowe: regulacje administracyjnoprawne, rozmieszczenie sierot, rozmieszczenie dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej, stosunki administracyjnoprawne, sierota, dziecko pozbawione opieki rodzicielskiej, problemy regulacji administracyjnoprawnej.

PROBLEMS OF ADMINISTRATIVE REGULATION OF THE SETTLEMENT OF ORPHANS AND CHILDREN DEPRIVED OF PARENTAL CARE UNDER THE LEGISLATION OF UKRAINE DURING MARITAL LAW AND SOLUTIONS

Yuliia Kniazieva

External Postgraduate Student at the Department of Administrative and Commercial Law, Zaporizhzhia

National University (Zaporizhzhia, Ukraine)

kniazieva_yu@ukr.net

ORCID ID: 0009-0009-7913-6800

Abstract. The article analyzes the problems of administrative and legal regulation of placement of orphans and children deprived of parental care under the legislation of Ukraine under martial law. It is proposed to conditionally divide the problems of administrative and legal regulation of the placement of orphans and children deprived of parental care due to the martial law into several groups (normative, procedural, economic, social) Attention is focused on finding optimal ways to solve such problems, including the post-war period, in particular: systematization of legislation in the field of administrative and legal regulation of placement of orphans and children deprived of parental care with the aim of proper regulatory and legal provision of relevant procedures; consolidation and coordination of the work of public administration bodies and law enforcement bodies that have powers in the specified area; development of an algorithm of clear actions for all participants in the procedures for placement of orphans and children deprived of parental care; involvement of international organizations for the protection of children's rights; development of a state targeted social program with the aim of creating conditions for the implementation of state guarantees and constitutional rights of orphans and children deprived of parental care; appropriate consideration of expenses in the state budget of Ukraine, local budgets; development of a unified state strategy for the restoration of physical and mental health of children as a result of military operations, provision of social adaptation in connection with relocation, evacuation, provision of assistance and support.

Key words: administrative and legal regulation, placement of orphans, placement of children deprived of parental care, administrative legal relations, orphan child, child deprived of parental care, problems of administrative and legal regulation.

ПРОБЛЕМИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВЛАШТУВАННЯ ДІТЕЙ-СИРИТ ТА ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Юлія Князєва

*здобувач кафедри адміністративного та господарського права
Запорізького національного університету (м. Запоріжжя, Україна)*

kniazieva_yu@ukr.net

ORCID ID: 0009-0009-7913-6800

Анотація. У статті проаналізовано проблеми адміністративно-правового регулювання влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування за законодавством України в умовах воєнного стану. Запропоновано умовно поділяти проблеми адміністративно-правового регулювання влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування саме в умовах воєнного стану на декілька груп (нормативного, процедурного, економічного, соціального характеру). Акцентовано увагу на пошуку оптимальних шляхів вирішення таких проблем, у тому числі і післявоєнний період, зокрема: систематизація законодавства у сфері адміністративно-правового регулювання влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування з метою належного нормативно-правового забезпечення відповідних процедур; консолідація та координація роботи органів публічного адміністрування та правоохоронних органів, які мають повноваження в означеній сфері; розробка алгоритму чітких дій для всіх учасників процедур щодо влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування; залучення міжнародних організацій з метою захисту прав дитини; розробка державної цільової соціальної програми з метою створення умов для реалізації державних гарантій і конституційних прав дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування; відповідне врахування видатків у державному бюджеті України, місцевих бюджетах; вироблення єдиної державної стратегії щодо відновлення фізичного, психічного здоров'я дітей внаслідок воєнних дій, забезпечення соціальної адаптації у зв'язку з переїздом, евакуацією, надання допомоги і підтримки.

Ключові слова: адміністративно-правове регулювання, влаштування дітей-сиріт, влаштування дітей позбавлених батьківського піклування, адміністративні правовідносини, дитина-сирота, дитина, позбавлена батьківського піклування, проблеми адміністративно-правового регулювання.

Вступ. У зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, на підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони України, відповідно до п. 20 ч. 1 ст. 106 Конституції України, Закону України від 12.05.2015 р. «Про правовий режим воєнного стану» Указом Президента України від 24.02.2022 р. «Про введення воєнного стану в Україні» по всій території України запроваджено воєнний стан із 24 лютого 2022 року, строк дії якого періодично продовжується. В Україні воєнний стан визначається як особливий правовий режим, що вводиться у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності. За умов введення воєнного стану в Україні виникає низка проблемних питань (соціального, економічного, майнового, психологічного, нормативного та ін. характеру), не є винятком і сфера адміністративно-правового регулювання влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Це не означає, що за мирних умов у зазначеній сфері не виникали проблеми, однак стан війни загострює та підвищує їх обсяг і наслідки. Окрім того, варто відмітити, що в сучасних реаліях воєнного часу в Україні відсутній нормативно-правовий акт щодо влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування в умовах правового режиму воєнного стану, який би детально визначав та регулював виключно порядок влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування в умовах воєнного стану. У зв'язку із чим підлягають застосуванню загальні положення, які не завжди враховують обставини, що виникають під час збройних конфліктів. Тому важливим напрямком дослідження мають стати ґрунтовне вивчення проблем адміністративно-правового регулювання влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування саме в умовах воєнного стану та пошук оптимальних шляхів їх вирішення, в тому числі і післявоєнний період.

Основна частина. Науковці, які досліджували питання правового регулювання сфери забезпечення захисту прав дітей в умовах збройного конфлікту в Україні, наголошують на тому, що «суттєві зміни в структурі центральних та територіальних органів виконавчої влади, очевидна недосконалість чинного законодавства в цій сфері, а також поява нових завдань у діяльності спеціально уповноважених суб'єктів публічної адміністрації, особливо в умовах дії воєнного стану зумовлюють необхідність подальшого розроблення наукових засад визначення адміністративно-правового захисту прав дитини в Україні. Таким чином, реалізація сучасної політики і стратегії держави, які спрямовані на розбудову національних механізмів захисту прав дитини, їх адаптацію до міжнародних вимог і стандартів, з одного боку, та відсутність відповідних системних наукових досліджень з іншого, потребує більш поглибленого вивчення даної проблематики та пошук дієвих механізмів в подальшому» (Волокітенко, 2022: 52). Із цим варто погодитись, адже під час війни держава функціонує в особливих умовах, долаючи нові загрози, пристосовуючись до нових викликів, серед яких, зокрема необхідність забезпечення дієвого механізму адміністративно-правового регулювання влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

В умовах ведення активних воєнних (бойових) дій з країною-агресором, введення воєнного стану, найбільше зростають ризики безпеки вразливих категорій населення, збільшуються випадки, коли діти

залишаються позбавленими батьківського піклування внаслідок загибелі батьків, перебування у розшуку як зниклі безвісти, перебування у полоні тощо. Серед проблем системи забезпечення безпеки дитини, захисту її прав та інтересів О.Г. Турченко акцентує увагу на прогалинах в правовому захисті прав дітей, особливо неузгодженості між собою або відсутності спеціальних норм в національному законодавстві щодо надання спеціального захисту прав дітей під час збройних конфліктів, невідповідності їх міжнародним стандартам захисту прав дітей, «розриву» між законом і практикою, «декларативністю» законодавчих норм (Турченко, 2019: 8). О.І. Андрухів наголошує на гостроті проблеми, що в умовах війни набуває першочергового значення – це інформаційна політика держави у сфері забезпечення процедури усиновлення чи взяття під опіку. З огляду на воєнний стан, основними чинниками, що ускладнюють процедуру усиновлення на думку вченого є наступні: в окремих регіонах, де відбуваються активні бойові дії, служби у справах дітей та суди тимчасово не здійснюють повною мірою своїх повноважень, а тому в цих регіонах не можливо організувати процес усиновлення; в умовах воєнного стану, коли люди можуть перебувати в облозі без зв'язку, у полоні або у лікарні із пораненнями різної складності, вкрай тяжко встановити обставини життя батьків чи інших родичів дитини; в умовах воєнного стану особи, які хочуть усиновити дитину, не завжди матимуть можливість зібрати необхідні документи, підтвердити наявність житла та постійного доходу й створити для дитини належні умови для виховання та розвитку (Андрухів, 2022: 80). Відтак, необхідне посилення уваги проблемам влаштування дітей, які залишилися без батьківського піклування на найвищому державному рівні, що пов'язане з ситуацією, яка склалася внаслідок вторгнення РФ на територію України.

О.В. Легка, аналізуючи правові аспекти захисту прав дітей та їх свобод в умовах воєнного стану, підкреслює, що незважаючи на суттєві зрушення у напрямі удосконалення законодавчих актів, які регламентують захист прав дитини, в Україні на сьогодні дуже мало правових норм, якими урегульовано особливості захисту прав дітей в умовах воєнного стану. Окрім того, гостро стоїть питання щодо практики правозастосування та оперативності реагування (Легка, 2022: 44). Отже, українські діти стають сиротами, позбавленими батьківського піклування через вторгнення РФ і, як наслідок, складну соціально-економічну ситуацію. З початком війни в процедурі усиновлення з'явилося чимало перешкод та обґрунтованих ускладнень. А більшість закладів для влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування евакуювали. За інформацією Національної соціальної сервісної служби України, під час війни без батьківського піклування залишилося понад 4,5 тисяч дітей. Лише близько тисячі з них втратили батьків через бойові дії, решта дітей залишилися без батьківського піклування з інших причин. Здебільшого сиріт влаштували до родичів або друзів родини. Приблизно тисяча дітей потрапила в заклади для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування. Лише біля 300 сиріт були влаштовані в тимчасові родини, 27 із них – за програмою «Дитина не сама» (Соколова, 2022). Однак, через активні бойові дії та окупацію частини територій України важко вважати цьогорічну статистику щодо дітей-сиріт точною. Водночас, такі дані свідчать про те, що проблеми влаштування осиротілих дітей залишаються нерегульованими та невирішеними повною мірою. Таким чином, загальний аналіз різноманітних джерел інформації з тематики захисту прав дитини дає можливість стверджувати, що, незважаючи на широкий спектр досліджень із зазначеної проблематики, питання адміністративно-правового регулювання влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, сьогодні залишаються нерозв'язаними. Залежно від конкретних умов воєнного часу існує безліч теоретичних підходів до вирішення проблем, що виникають у правовому регулюванні суспільних відносин, які необхідно досліджувати і спробувати вирішити.

Метою дослідження є науковий аналіз, вивчення та узагальнення теоретичних розробок, чинного законодавства України та практики його застосування для пошуку оптимальних шляхів їх вирішення. Для досягнення поставленої мети в необхідно вирішити такі основні *задачі*: узагальнити основні проблеми адміністративно-правового регулювання влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування за законодавством України в умовах воєнного стану та запропонувати можливі шляхи їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Можна запропонувати умовний поділ проблем адміністративно-правового регулювання влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування саме в умовах воєнного стану на декілька груп (нормативного, процедурного, економічного, соціального характеру) для пошуку оптимального їх вирішення.

Проблеми нормативного характеру стосуються законодавчого регулювання особливостей влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування в умовах воєнного стану. Варто відмітити, що законодавство з питань забезпечення прав дитини – це важлива частина правової системи, що спрямована на забезпечення, реалізацію та захист прав дітей, в тому числі гарантує право дитині, яка тимчасово або постійно позбавлена сімейного оточення, на догляд, особливий захист і допомогу, що надаються державою, зокрема делеговану органам опіки та піклування державою функцію з влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Так, А.П. Бущенко, аналізуючи стан дотримання прав дітей в умовах збройного конфлікту наголошує, що «попри існування широкого комплексу законодавчих актів, що регулюють різні аспекти прав дитини, в Україні на сьогодні дуже мало правових норм, які встановлюють особливості правового регулювання прав дітей в умовах збройного конфлікту (Біда, Блага, Мартиненко, Пархоменко, Стагкевич, Тарабанова, 2016: 72). Це у повній мірі стосується й проблеми адміністративно-правового регулювання особливостей влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування в умовах воєнного стану. Тому саме національне законодавство є важливою частиною правової системи, покликаної захистити дітей в зонах конфлікту.

В Україні в умовах війни виникла нагальна потреба нормативного врегулювання низки питань, що стосуються захисту прав дітей, вирішення яких за загальним порядком, який діяв у мирний час, було неможливим. Очевидно, що воєнний стан та активні бойові дії в Україні визначають нові реалії сьогодення, встановлений чинним законодавством загальний порядок адміністративно-правового регулювання влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, який діяв у мирний час, у більшості випадків просто перестав працювати. В умовах воєнного стану гостро постало питання про можливість реального захисту прав дітей, які стали жертвами російської агресії і залишилися без піклування батьків чи перебувають у складних життєвих обставинах. Забезпечення прав дітей в умовах воєнного стану потребують консолідації зусиль великої кількості організацій та установ, тим більше, що в останні місяці з'явилася значна кількість нових документів, які регулюють їх дії, як і дії батьків, інших родичів, піклувальників тощо. Прикладом таких нормативно-правових актів можуть стати: Закон України від 22.05.2022 р. «Про внесення змін до статті 30-1 Закону України «Про охорону дитинства» щодо законного представництва деяких категорій дітей під час дії надзвичайного або воєнного стану в Україні», Указ Президента України «Про Координаційну раду з питань захисту та безпеки дітей» від 08.08.2022 р. № 568/2022, Постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо захисту прав дітей на період надзвичайного або воєнного стану» від 22.03.2022 р. № 349, «Деякі питання тимчасового переміщення (евакуації) дітей та осіб, які проживають або зараховані до закладів різних типів, форм власності та підпорядкування на цілодобове перебування, в умовах воєнного стану» від 27.03.2022 р. № 385, «Про реалізацію спільного з Міжнародним надзвичайним фондом допомоги дітям при Організації Об'єднаних Націй (ЮНІСЕФ) проекту щодо додаткових заходів соціальної підтримки найбільш вразливих категорій населення» від 05.04.2022 р. № 405, «Про внесення зміни до Порядку провадження діяльності з усиновлення та здійснення нагляду за дотриманням прав усиновлених дітей» від 24.05.2022 р. № 618, «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо цифровізації процесів влаштування дітей у сімейні форми виховання» від 31.05.2022 р. № 636, «Про Звернення Верховної Ради України до Комітету ООН з прав людини, Комітету ООН з прав дитини, Міжнародного суду ООН, Верховного комісара ООН у справах біженців про порушення Російською Федерацією міжнародних договорів (конвенцій) та про неприпустимість передання дітей – громадян України та дітей, які проживали на території України, викрадених та примусово вивезених до держави-агресора, інших держав або переміщених у межах окупованих територій України, в сім'ї російських громадян» від 19.06.2022 р. № 2306-IX, «Про внесення змін до Порядку провадження діяльності з усиновлення та здійснення нагляду за дотриманням прав усиновлених дітей» від 16.08.2022 р. № 907, «Деякі питання соціального захисту дітей та сім'ї» від 30.12.2022 р. № 1474, Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про призначення соціальних стипендій Верховної Ради України здобувачам фахової передвищої та вищої освіти з числа дітей-сиріт та дітей з малозабезпечених сімей» від 02.12.2022 р. № 1082-р та ін. Така підвищена увага та плідна робота нормотворця у напрямку адміністративно-правового регулювання влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування свідчить про наявність низки питань, які вимагають не лише належного нормативного закріплення, а й реальної реалізації.

Проблеми процедурного характеру стосуються цілого кола питань, пов'язаних з вчиненням конкретних дій правового характеру, щодо влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування в умовах воєнного стану (евакуація дітей з небезпечних районів, розміщення евакуйованих дітей, розшук дітей, складності у роботі служб у справах дітей і судових установ, запровадження тимчасового влаштування та ін.). Так, за даними газети «Урядовий кур'єр», за інформацією Мінсоцполітики України, станом на 28.07.2022 р. зібрано інформацію про 727 закладів з цілодобовим перебуванням дітей різних типів та форм власності. За результатами здійсненого моніторингу та звірки зі службами у справах дітей щодо дітей та закладів, які переміщені (евакуйовані) протягом лютого – липня 2022 року, здійснили організовану евакуацію дітей 272 заклади. За даними служб у справах дітей обласних, Київської міської військових адміністрацій станом на 28.07.2022 р. з евакуації повернулись 9 закладів, з них: 6 закладів з числа переміщених (евакуйованих) в межах України та 3 заклади з числа переміщених (евакуйованих) за кордон. На початок воєнних дій в 727 закладах з цілодобовим перебуванням дітей навчалось та/або перебувало 105 459 дітей. Протягом лютого – липня 2022 р. було евакуйовано 6582 дітей, з них: 2077 були переміщені (евакуйовані) в межах України, 4505 – за межі України. Протягом цього періоду частина дітей, які були евакуйовані, повернуті у складі закладу або в індивідуальному порядку. Також частина дітей під час перебування в евакуації були повернуті батькам або влаштовані в сім'ї громадян (усиновлення, опіка/піклування, патронат, дитячі будинки сімейного типу). На даний час в евакуації перебуває 6415 дітей, з них: в межах України – 1953 дитини, за кордоном – 4462 дитини. Серед дітей, які перебувають в евакуації на даний час, 3521 дитини мають статус дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування. З них, евакуйовані в межах України – 952 дитини, за межі України – 2569 дітей. В межах України найбільше переміщених (евакуйованих) дітей перебуває в Львівській обл. – 32% (655 дітей), Закарпатській обл. – 16% (335 дітей), Чернівецькій обл. – 19% (402 дитини), Івано-Франківській обл. – 8% (168 дітей), Тернопільській обл. – 5% (103 дитини). Серед іноземних держав найбільше дітей із закладів перебуває в Польщі – 36% (1653 дитини), Німеччині – 17% (746 дітей), Італії – 8% (376 дітей), Австрії – 6% (277 дітей), Румунії – 6% (259 дітей), Туреччині – 6% (301 дитина), Іспанії – 4% (173 дитини), Нідерландах – 3% (125 дітей), Чехії – 3% (118 дітей), Швейцарії – 2% (101 дитина) (Інформація щодо забезпечення прав дітей в умовах війни, 2022). Заступниця Міністра соціальної політики України У.Д. Токарева зазначає, що «Значна частина дітей, які підпадають під

усиновлення, були евакуйовані за кордон. На обліку з усиновлення зараз перебуває 16 тисяч сиріт. Із них евакуйовано приблизно шість тисяч, тільки 1,5 тисячі – в межах України. А усиновлення можливе лише для тих дітей, що перебувають у країні. Інші дитячі будинки також евакуйовали з Донеччини. Загалом із зони активних бойових дій вивезли майже всіх дітей, позбавлених батьківського піклування. У безпечніші регіони України евакуйовали 277 дитячих закладів, за кордон – 198. Водночас, 44 дитини досі лишаються в Запорізькій області, яка зазнає постійних російських атак. Дітей важко перемістити через інвалідність, пов'язану зі складними захворюваннями кісток. Однак міністерство продовжує вести перемовини щодо цього» (Соколова, 2022). Ця статистика може змінюватись, однак відображає досить критичні показники дійсної ситуації щодо забезпечення безпеки для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

У зв'язку з бойовими діями на території України зростає кількість дітей, позбавлених із різних причин батьківського піклування. Водночас, на період дії воєнного стану тимчасово припинено усиновлення. Натомість розроблено механізм тимчасового влаштування дітей, спрощено процедуру влаштування дітей під опіку, піклування родичів, розширено форми тимчасового влаштування (Щербань, Черноусов, Прашко, 2022: 55). Слід звернути увагу на результати аналітичного звіту, підготовленого експертами Партнерства «Кожній дитині» на виконання завдань проєкту Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) «Моніторинг потреб та підтримка дітей в умовах війни», яким встановлено, що на початок війни в Україні було 67586 дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, з них: 63002 виховувались у сімейних формах виховання, а саме: 48089 – в сім'ях опікунів/ піклувальників, 5830 дітей у прийомних сім'ях, 9083 – у дитячих будинках сімейного типу; 4584 таких дітей перебували у закладах інституційного догляду і виховання. Після 24 лютого 2022 року у зв'язку із загрозою життю і здоров'ю дітей через війну, розв'язану російською федерацією, 14218 дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, були переміщені (евакуйовані) на більш безпечні території України і за кордон. Проте, більшість статусних дітей продовжують перебувати за постійним місцем проживання, в основному в безпечних чи умовно безпечних територіях. Так, у рамках першого етапу моніторингу станом на 01.07.2022 р. ідентифіковано та в тій чи іншій мірі з'ясовано місце знаходження та стан безпеки 60743 дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, із 63002, які перебували в сімейних формах виховання станом на початок війни, зокрема: 43243 дитини не змінювали регіон проживання через війну в Україні: 667 дитячих будинків сімейного типу (4563 дитини), 2100 прийомних сімей (3756 дітей), 25381 сім'я опікунів/піклувальників (34660 дітей), 198 сімей патронатних вихователів (264 дитини) – залишилися проживати у своїх населених пунктах або перемістилися в межах своєї області. Але 5495 дітей станом на 01.07.2022 р. перебувають на окупованій чи невідконтрольній Урядом України території, 8200 дітей перебувають за кордоном, 3557 – діти, місце перебування яких невідоме (Діти і війна в Україні: про становище дітей із сімейних форм виховання та інституційних закладів: аналітичний звіт Представництва Дитячого фонду ООН ЮНІСЕФ МБО «Партнерство «Кожній дитині», 2022: 9-11). У зв'язку із цим набуло необхідності оперативне прийняття рішень, направлених на усунення загроз життю і здоров'ю дітей, на належну охорону і захист прав та інтересів дітей, зокрема надання можливості дітям, які залишилися без батьків під час воєнного стану, бути тимчасово влаштованими до прийомних сімей, дитячих будинків сімейного типу, встановлення над ними опіки та піклування, а за неможливості забезпечення сімейної форми влаштування – передання їх на виховання до закладів для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, у т.ч. для забезпечення їх переміщення та евакуації в безпечні зони як в межах України, так до інших держав.

Тому варто звернути увагу на новелу у сфері влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування – запровадження тимчасового влаштування. Так, Постановою Кабінету Міністрів України від 22.03.2022 р. № 349 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо захисту прав дітей на період надзвичайного або воєнного стану» було внесено зміни до постанови Кабінету Міністрів України від 24.09.2008 р. № 866 «Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаної із захистом прав дитини», відповідно до якої встановлюють особливості провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини під час дії на території України надзвичайного або воєнного стану. Зазначеним нормативно-правовим актом перебачено, що під час дії на території України надзвичайного або воєнного стану діти, які залишилися без батьківського піклування, у тому числі діти, розлучені із сім'єю, тимчасово влаштовуються до функціонуючих прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу на умовах тимчасового влаштування в межах передбаченої граничної чисельності дітей, які можуть бути влаштовані до таких форм виховання. У разі відсутності технічної можливості видати наказ служби у справах дітей за місцем функціонування відповідної прийомної сім'ї або дитячого будинку сімейного типу діти влаштовуються за наказом служби у справах дітей відповідної обласної та Київської міської військової адміністрації. У разі набуття тимчасово влаштованою дитиною статусу дитини-сироти, дитини, позбавленої батьківського піклування, така дитина влаштовується до прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу на загальних підставах з призначенням виплати державної соціальної допомоги. Для реалізації такої форми влаштування, особа, яка перебуває у сімейних, родинних відносинах (у тому числі хрещені батьки) з дитиною-сиротою або дитиною, позбавленою батьківського піклування, виявила бажання взяти її під опіку, піклування подає службі у справах дітей за місцем свого проживання або за місцем виявлення дитини такі документи: заяву; копію паспорта громадянина України; документи, що підтверджують сімейні, родинні зв'язки особи з дитиною; довідку від нарколога та психіатра про відсутність перебування на обліку; довідку про наявність чи відсутність судимості, видану територіальним центром з надання сервісних послуг МВС

за місцем проживання заявника або через Єдиний портал державних послуг «Дія». У разі неможливості її отримання, кандидат в опікуни, піклувальники подає заяву про відсутність притягнення його до кримінальної відповідальності відповідно до статей Кримінального кодексу України (відповідальність за достовірність наданої службі у справах дітей інформації щодо відсутності судимості покладається на опікунів чи піклувальників, у разі виявлення факту подання недостовірної інформації опіку, піклування може бути скасовано протягом місяця). Проходження курсу навчання з виховання таких дітей у центрі соціальних служб у такому випадку не вимагається. На період тимчасового влаштування діти вважаються вихованцями закладів різних типів, форм власності та підпорядкування, до яких вони влаштовані відповідно до законодавства до введення надзвичайного або воєнного стану. Окрім того, можна оформити тимчасовий прихисток для дитини за допомогою ресурсу допомоги дітям у воєнний час – чат-боту в межах запровадження загальнонаціональної програми «Дитина не сама», де є розділ для подання заяви громадянами України та іноземними організаціями, які бажають тимчасово прихистити дитину або групи українських дітей. В умовах війни діти, які через бойові дії залишились без батьківського піклування особливо перебувають у небезпеці, у зоні підвищеного ризику насильства та експлуатації. Для того щоб під час війни прихистити дитину без батьківського піклування, родина (особа) повинна відповідати певним критеріям, які можна перевірити безпосередньо у боті. Додатково особам, що прихистили дитину, пропонується пройти онлайн-навчання з улаштування, адаптації та догляду за дитиною. Таким чином, слід відмітити істотні спрощення (як адекватне реагування держави на ситуацію в країні) щодо такої форми влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, що надає додаткові можливості влаштування таких дітей під час дії воєнного стану.

Водночас, з огляду на майбутній розвиток України у післявоєнний період, який буде тісно пов'язаний із розвитком цифрових технологій, законодавцем пропонується інновації у правове регулювання питань щодо оперативного влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, а також з метою захисту інтересів дитини та запобігання неправомірних дій щодо дитини й необхідністю чіткого фіксування процесу усиновлення. Згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 31.05.2022 р. № 636 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо цифровізації процесів влаштування дітей у сімейні форми виховання», вносяться новаційні зміни до постанов Кабінету Міністрів України щодо цифровізації процесів влаштування дітей у сімейні форми виховання. Зокрема, постанова зобов'язує «Національну соціальну сервісну службу забезпечити опрацювання питання цифровізації процесів влаштування дітей у сімейні форми виховання, необхідних для реалізації державної політики у сфері усиновлення та захисту прав дітей, та подати у місячний строк пропозиції Міністерству соціальної політики і Міністерству цифрової трансформації для доопрацювання єдиного електронного банку даних про дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, і сім'ї потенційних усиновлювачів, опікунів, піклувальників, прийомних батьків, батьків-вихователів, що ведеться в Єдиній інформаційно-аналітичній системі «Діти», а також Єдиного державного вебпорталу електронних послуг», а також вносить суттєві зміни до Порядку провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.09.2008 р. № 866 «Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаної із захистом прав дитини», доповнюючи його новими пунктами 40-1, 40-2, 41-1. Тож зважаючи на нагальну потребу якнайшвидшої оптимізації нормативно-правової бази України щодо процедури влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, так і приведення її у відповідність до норм міжнародних стандартів, такі зміни є досить прогресивними.

Щодо розшуку дітей, слід зазначити, що з 1 серпня 2022 р. в Україні запровадив державний портал – інформаційна платформа «Діти війни» (Діти війни: Інформаційна платформа створена Міністерством реінтеграції разом з Національним інформаційним бюро за дорученням Офісу Президента України, 2022), що допомагатиме правоохоронним органам збирати свідчення про юних українців, які постраждали під час війни, зокрема зникли безвісти або були переміщені на тимчасово окуповані території та депортовані до Російської Федерації. Платформа «Діти війни» створена за дорученням Офісу Президента України Міністерством з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України разом з Національним інформаційним бюро, Офісом Генерального прокурора, Міністерством внутрішніх справ, Національною поліцією, Секретаріатом Уповноваженого Верховної Ради з прав людини, Офісом Президента для накопичування, обробки та часткового оприлюднення відомостей про дітей в умовах воєнного стану а саме: кількості поранених та загиблих дітей, депортованих дітей, тих, що були знайдені та тих, які знаходяться в розшуку. Платформа «Діти війни» має дві основні функції: по-перше, інформувати – це єдина платформа, яка надає актуальну та зведену інформацію про дітей, які постраждали внаслідок війни російської федерації проти України (загиблі, поранені, зниклі безвісти, депортовані), та тих, кого вдалося розшукати і врятувати. «Діти війни» – це універсальний канал зв'язку з правоохоронними органами: Національною поліцією України, Офісом Генерального прокурора, а також з Національним інформаційним бюро.

Процедурні проблеми виникають і у роботі служб у справах дітей і судових установ, адже ускладнюється процес збору необхідних документів, є випадки знищення документів, закритий доступ до реєстрів, в деяких регіонах не працюють соціальні служби, потенційні усиновлювачі втратили своє майно, дитина, з якою встановлено контакт – вивезено за кордон, або сама родина виїхала, вимога про Конвенції ООН про нерозділення братів/сестер, заборона на міжнародне (міждержавне) усиновлення українських сиріт, яка була введена у зв'язку з повномасштабним вторгненням РФ задля охорони і захисту прав дітей та ін. Такі проблеми процедурного характеру в аспекті адміністративно-правового регулювання влаштування дітей-сиріт

та дітей, позбавлених батьківського піклування потребують практичного усунення.

У контексті адміністративно-правового регулювання влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування виникають *проблеми і економічного, майнового характеру* (фінансове забезпечення процесів евакуації дітей, влаштування, харчування, надання житла, соціальне забезпечення тощо), які особливо загострюються у період воєнного стану. Так, скорочення економічної активності під час війни призвели до значного дефіциту, від якого страждають державний та місцеві бюджети, оскільки всі можливі ресурси спрямовуються для фінансування оборонних і гуманітарних потреб. Питання щодо формування державного бюджету мають враховувати перелік таких витрат, а також виплати, що стосуються щомісячної державної соціальної допомоги на дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування; пенсії, аліментів, стипендій, інших видів державної допомоги; грошового забезпечення за надання послуг у прийомній сім'ї; оздоровлення прийомних дітей у дитячих оздоровчих закладах; санаторно-курортного лікування та ін. Варто позитивно оцінити діяльність уряду в контексті планування роботи щодо відновлення України від наслідків війни. Так, Указом Президента України від 21.04.2022 р. № 266/2022 «Питання Національної ради з відновлення України від наслідків війни» було утворено Національну раду з відновлення України від наслідків війни, затверджено Положення про відповідну Національну раду з відновлення України від наслідків війни та її посадовий склад. Зазначений консультативно-дорадчий орган при Президентові України в рамках 24 робочих груп розробив план заходів з післявоєнного відновлення та розвитку України, перелік пропозицій щодо пріоритетних реформ та стратегічних ініціатив, проектів нормативно-правових актів, прийняття і реалізація яких є необхідними для ефективною роботи та відновлення України у воєнний і післявоєнний періоди. У структурі робочих груп, серед інших, визначені і такі напрямки як відновлення та розбудови інфраструктури; відновлення та розвитку економіки; повернення громадян, які тимчасово переміщені, зокрема за кордон та їх інтеграції в суспільно-економічне життя держави; функціонування фінансової системи, її реформування та розвитку; освіти і науки; молоді та спорту; охорони здоров'я; соціального захисту; захисту прав дітей та повернення дітей, які тимчасово переміщені за кордон; права людини.

Також на окрему увагу заслуговує питання фінансового забезпечення організації евакуації установ соціального захисту населення, зокрема закладів, в яких на постійній основі перебували діти-сироти (інтернатів, дитячих будинків та інших закладів). Військова агресія спричинила масову міграцію людей, однак на початку війни не було встановлено чіткого порядку або розроблено інструкції, організації та плану заходів щодо проведення масової евакуації, особливо вразливих категорій осіб, які не можуть самостійно без супроводу та допомоги переселитися з населеного пункту в місцевості, де ведуться бойові дії у більш безпечні райони. В той же час, держава несе відповідальність за забезпечення всім необхідним дітей, які залишилися без батьків та знаходяться на утриманні в державних закладах (дитячих будинках, інтернатах тощо), в тому числі за вчасну їхню евакуацію. Відповідно до Змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо удосконалення механізму проведення евакуації, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 23.08.2022 р. № 940, доповнено п. 52 Порядок проведення евакуації у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 30.10.2013 р. № 841, згідно з яким, Нацсоцслужба на підставі інформації місцевих держадміністрацій, органів місцевого самоврядування про наявність у безпечних районах прийомних сімей, дитячих будинків сімейного типу, сімей патронатних вихователів, закладів, в яких передбачається цілодобове перебування дітей, визначає прийомні сім'ї, дитячі будинки сімейного типу, сім'ї патронатних вихователів, заклади, до яких буде евакуйовано дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, дітей, залишених без батьківського піклування, з урахуванням їх віку та стану здоров'я. Окрім того, до вказаного Порядку внесено зміни від 07.03.2023 р. № 209 щодо проведення обов'язкової евакуації в примусовий спосіб дітей, які перебувають у зоні воєнних дій і збройних конфліктів з метою їх захисту. Таке рішення можуть прийняти обласні військові адміністрації за погодженням з органами військового командування на відповідній території та Координаційним штабом з питань проведення обов'язкової евакуації населення в умовах воєнного стану. Отже, необхідна координація процесу евакуації закладів для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування з боку органів державної влади, а також потрібна оцінка ситуації з точки зору чисельності персоналу та рівня фінансування для організації прийому в безпечних регіонах та установах евакуйованих осіб, забезпечення можливості надання харчування та лікування, яке їм необхідне.

Не можна відділяти проблеми адміністративно-правового регулювання влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування від низки *проблем соціального характеру*, які також мають місце і впливають на єдину державну політику у визначеній сфері щодо соціальної адаптації такої вразливої категорії. Мова йде про сукупність заходів державного впливу щодо відновлення фізичного, психічного здоров'я дітей внаслідок воєнних дій, забезпечення соціальної адаптації у зв'язку з переїздом, евакуацією, надання допомоги і підтримки. Так, варто зауважити, що для дітей, які залишилися без батьківського піклування під час війни і яких не змогли помістити в заклади через їхню евакуацію, діє загальнонаціональна програма «Дитина не сама». Це спільний проект Офісу Президента України, Уповноваженої Президента України з прав дитини, Міністерства соціальної політики України та Дитячого фонду ООН UNICEF Ukraine. Її запроваджено вже в перші дні повномасштабного вторгнення РФ. Щодня війна розлучає дітей із батьками, декого лишвають у фільтраційних таборах окупанти, хтось губиться, рятуєчись від обстрілів, а хтось, на жаль, гине. Завдяки запровадженню чат-бота «Дитина не сама» кожен громадянин України може отримати відповідь на будь-які питання з приводу тимчасового прихистку дитини у сім'ю, пошуку дитини, яка загубилася;

а також кожна небайдужа людина може повідомити про відомі їй випадки перебування дитини без нагляду. Крім того, на цьому ресурсі розміщено багато корисної інформації для осіб, не обізнаних у тому, як можна захистити права дітей в умовах воєнного стану, а саме: наведено низку норм і стандартів, що утворюють нормативно-правову базу для захисту прав дітей в умовах збройного конфлікту, що складається з українського законодавства та норм міжнародного права; зазначено контакти служб та органів для захисту та підтримки дітей в залежності від ситуації (порушення прав дітей, надання психологічної підтримки дитині, торгівля дітьми та інше); висвітлені основні запитання та відповіді на тему: «Що робити та куди звертатися, якщо в умовах війни права дитини були порушені»; наявний розділ для родичів та піклувальників, який містить інструкції стосовно того, що слід робити родичам та надавачам прихистку, та як спілкуватися з дітьми, що зазнали травми; наведено інструкції та правила спілкування з дітьми, що пережили травму, для психологів та журналістів.

Аналізуючи соціально-економічні та гуманітарні наслідки російської агресії для українського суспільства провідні фахівці економічних і соціальних програм Центру Разумкова зазначають, що війна в Україні вже фактично перейшла в довготривалу фазу і пролонгує соціально-економічну та гуманітарну кризу на невизначену перспективу. Це передбачає ретельне планування як ресурсів, так і стратегічних підходів до вирішення соціально-економічних і гуманітарних проблем. Зокрема реагування на прояви соціально-економічної кризи та збереження здобутків у сфері розвитку передбачатиме серед іншого, –формування стратегії повоєнного відновлення. Високий ступінь невизначеності воєнного періоду робить актуальним питання вироблення стратегічного бачення на національному рівні. Вироблення стратегії є актом свідомого вибору різноманітного інструментарію для того, щоб забезпечити досягнення унікального поєднання ціннісних результатів (Пишуліна, 2022: 249). Серед рекомендацій щодо права на соціальний захист в межах Проекту Ради Європи «Розвиток соціальних прав людини як ключовий чинник сталої демократії в Україні» визначено, що у рамках довгострокового планування відновлення, включно із залученням донорів та міжнародних організацій, рекомендується продовжити реалізацію Національної стратегії реформування системи інституційного догляду, освіти та виховання дітей, зокрема деінституціоналізацію дітей у спеціальних інтернатних закладах та забезпечення інклюзивної освіти. Зважаючи на очевидний вплив, який війна має на суспільство в цілому, не можна не враховувати, що в найближчому майбутньому буде дуже високий попит на психологічну підтримку та психіатричну допомогу. Тому на думку міжнародних консультантів Ради Європи що необхідно підготувати належний механізм для вирішення цієї проблеми, який дасть змогу національній системі охорони здоров'я задовольнити підвищений попит. Для досягнення цієї мети найбільш актуальними, відповідно до рекомендацій Міжнародного Комітету Червоного Хреста, вважаються три основні напрямки дій, а саме: інвестування в надання повного спектра послуг з охорони психічного здоров'я та психосоціальної підтримки, починаючи від базової психосоціальної підтримки, що включає себе першу психологічну допомогу, психосвіту, підвищення обізнаності, заходи на рівні громад та інші види діяльності, до спеціалізованих послуг з охорони психічного здоров'я, як-от консультування психолога, групова терапія або психіатричні чи психологічні обстеження та лікування; забезпечення доступу людей до цих послуг з охорони психічного здоров'я та психосоціальної підтримки. У місцях збройних конфліктів люди часто не можуть отримати доступ до цих послуг через бойові дії, стигматизацію, правовий статус, вартість або з інших причин. Крім того, доступ до фахівців із психічного здоров'я та психосоціальної підтримки в умовах конфлікту все ще дуже низький; інтеграція послуг з охорони психічного здоров'я та психосоціальної підтримки в більш широкі стратегії зміцнення систем охорони здоров'я, що сприятиме довгостроковому покращенню здоров'я людей і доступу до медичної допомоги (Смуш-Кулеша, Федорова, Мойса, 2022: 58).

З огляду на проведений аналіз проблем адміністративно-правового регулювання влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування в умовах запровадження воєнного стану в Україні, які умовно виокремлено в групи (нормативного, процедурного, економічного, соціального характеру), варто приділити увагу пропозиціям щодо їх вирішення. Зокрема, коли мова йде про проблеми *нормативного характеру*, варто брати до уваги необхідність належного законодавчого закріплення положень, які регламентують особливості адміністративно-правового регулювання влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування та контроль за їх реалізацією. На сьогодні маємо ситуацію, коли відповідні норми права «розпорошені» у різних нормативно-правових актах, окрім того за час воєнного стану прийнято низку нових нормативно-правових актів (як наслідок відповідного реагування держави на ситуацію). Тому важливим напрямком адміністративно-правового регулювання влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування має стати систематизація законодавства в зазначеній сфері з метою належного нормативно-правового забезпечення відповідних процедур. Проблеми адміністративно-правового регулювання влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування *процедурного характеру* мають бути вирішені шляхом консолідації та координації роботи органів публічного адміністрування та правоохоронних органів, які мають повноваження в означеній сфері; через розробку алгоритму чітких дій для всіх учасників процедур; через залучення міжнародних організацій з метою захисту прав дитини. Вирішення питань *економічного характеру* щодо адміністративно-правового регулювання влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського має ґрунтуватись на розробці державної цільової соціальної програми з метою створення умов для реалізації державних гарантій і конституційних прав дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування; а також із відповідним врахуванням видатків у державному бюджеті України, місцевих бюджетах. Вирішення проблем *соціального характеру* під час влаштування дітей-сиріт

та дітей, позбавлених батьківського піклування повинно бути пов'язаним із виробленням єдиної державної стратегії щодо відновлення фізичного, психічного здоров'я дітей внаслідок воєнних дій, забезпечення соціальної адаптації у зв'язку з переїздом, евакуацією, надання допомоги і підтримки.

Висновки. Таким чином, слід підсумувати, що проблеми адміністративно-правового регулювання влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування в умовах запровадження воєнного стану в Україні, можна умовно виокремити в групи: 1) нормативного характеру (стосуються законодавчого регулювання особливостей влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування в умовах воєнного стану); 2) процедурного характеру (коло питань, пов'язаних з вчиненням конкретних дій правового характеру, щодо влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування в умовах воєнного стану – евакуація дітей з небезпечних районів, розміщення евакуйованих дітей, розшук дітей, складності у роботі служб у справах дітей і судових установ, запровадження тимчасового влаштування та ін.); 3) економічного характеру (фінансове забезпечення процесів евакуації дітей, влаштування, харчування, надання житла, соціальне забезпечення тощо); 4) соціального характеру (сукупність заходів державного впливу щодо відновлення фізичного, психічного здоров'я дітей внаслідок воєнних дій, забезпечення соціальної адаптації у зв'язку з переїздом, евакуацією, надання допомоги і підтримки).

Шляхами вирішення таких проблем є: систематизація законодавства у сфері адміністративно-правового регулювання влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування з метою належного нормативно-правового забезпечення відповідних процедур; консолідація та координація роботи органів публічного адміністрування та правоохоронних органів, які мають повноваження в означеній сфері; розробка алгоритму чітких дій для всіх учасників процедур щодо влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування; залучення міжнародних організацій з метою захисту прав дитини; розробка державної цільової соціальної програми з метою створення умов для реалізації державних гарантій і конституційних прав дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування; відповідне врахування видатків у державному бюджеті України, місцевих бюджетах; вироблення єдиної державної стратегії щодо відновлення фізичного, психічного здоров'я дітей внаслідок воєнних дій, забезпечення соціальної адаптації у зв'язку з переїздом, евакуацією, надання допомоги і підтримки.

Список використаних джерел:

1. Волокітенко О. Загальні засади адміністративно-правового статусу дітей в умовах воєнного стану. *Наукові проблеми запровадження правового режиму воєнного стану в Україні: сучасний вимір*: матеріали науково-практичного онлайн-заходу, 29 квітня 2022 р. Одеса: ОДУВС, 2022. С. 51-52.
2. Турченко О.Г. Право дитини на безпеку під час збройного конфлікту. *Політичне життя*. 2019. № 2. С. 6-14.
3. Андрухів О.І. Статус дітей сиріт в Україні в умовах війни. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького: Серія Право*. № 13(25). 2022. С. 76-84.
4. Легка О.В. Міжнародно-правове регулювання захисту прав дітей в умовах воєнного стану. *Правова позиція*. 2022. № 2 (35). С.41-45.
5. Соколова Г. Як війна впливає на прихисток дітей-сиріт в Україні. DW Україна. Global Media Forum. 2022. URL: <https://www.dw.com/uk/sistema-bula-paralizovana-ak-vijna-vplivae-na-prihistok-ditejsirit-v-ukraini/a-63553401>
6. Дитинство під прицілом: права дитини в умовах збройного конфлікту на сході України: наукове видання / О.А. Біда, А.Б. Блага, О.А. Мартиненко, П.І. Пархоменко, М.Г. Статкевич, С.В. Тарабанова; за заг. ред. А.П. Буценка. Українська Гельсінська спілка з прав людини. К., КИТ, 2016. 82 с.
7. Інформація щодо забезпечення прав дітей в умовах війни : *Урядовий кур'єр: Газета Кабінету Міністрів України*. 07.09.2022. № 193 (7314). URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/informaciya-shodo-zabezpechennya-prav-ditej-v-umov/>.
8. Щербань С., Черноусов А., Прашко О. Становище внутрішньо переміщених сімей із дітьми, прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу в умовах війни: звіт на замовлення СОС Дитячі містечка в Україні. Харківський інститут соціальних досліджень. 2022. 74 с.
9. Діти і війна в Україні: про становище дітей із сімейних форм виховання та інституційних закладів: аналітичний звіт Представництва Дитячого фонду ООН ЮНІСЕФ МБО «Партнерство «Кожній дитині». Київ, 2022. 60 с.
10. Діти війни: Інформаційна платформа створена Міністерством реінтеграції разом з Національним інформаційним бюро за дорученням Офісу Президента України. URL: <https://childrenofwar.gov.ua/about-us/>.
11. Соціально-економічні та гуманітарні наслідки російської агресії для українського суспільства: інформаційно-аналітична доповідь / кер. проекту О. Пищуліна. Київ: Центр Разумкова, 2022. 277 с.
12. Соціальні права в Україні під час війни: звіт про оцінку потреб / М. Смуш-Кулеша, А. Федорова, Б. Мойса. Рада Європи, 2022. 64 с. URL: <https://rm.coe.int/needs-assessment-ua-2/1680a9b408>.

References:

1. Volokitenko, O. (2022) Zahalni zasady administratyvno-pravovoho statusu ditei v umovakh voiennoho stanu [General principles of the administrative and legal status of children under martial law]. *Naukovi problemy zaprovadzhenia pravovoho rezhymu voiennoho stanu v Ukraini: suchasnyi vymir: materialy naukovo-praktychnoho onlain-zakhodu*. pp. 51-52. [in Ukrainian].
2. Turchenko, O.H. (2019) Pravo dytyny na bezpeku pid chas zbroinoho konfliktu [The child's right to safety during armed conflict]. *Politychne zhyttia*. issue 2, pp. 6-14. [in Ukrainian].

3. Andrukhiv, O.I. (2022) Status ditei syrit v Ukraini v umovakh viiny [Статус дітей сиріт в Україні в умовах війни]. *Naukovo-informatsiyni visnyk Ivano-Frankivskoho universytetu prava imeni Korolia Danyla Halytskoho: Seriia Pravo.* issue 13(25). pp. 76-84. [in Ukrainian].
4. Lehka, O.V. (2022) Mizhnarodno-pravove rehuliuвання zakhystu prav ditei v umovakh voiennoho stanu [International legal regulation of the protection of children's rights under martial law]. *Pravova pozytsiia.* issue 2 (35). pp.41-45. [in Ukrainian].
5. Sokolova H. (2022) Yak viina vplyvaie na prykhystok ditei-syrit v Ukraini [How the war affects the orphanage in Ukraine]. *DW Україна. Global Media Forum.* URL: <https://www.dw.com/uk/sistema-bula-paralizovana-ak-vijna-vplyvae-na-prihistok-ditejsyrit-v-ukraini/a-63553401>. [in Ukrainian].
6. Childhood under the gun: children's rights in the conditions of armed conflict in eastern Ukraine: scientific edition / O.A. Bida, A.B. Blaga, O.A. Martynenko, P.I. Parkhomenko, M.G. Statkevich, S.V. Tarabanova; in general ed. A.P. Bushenka Ukrainian Helsinki Union for Human Rights. K., KIT, 2016.82 p. [in Ukrainian].
7. Informatsiia shchodo zabezpechennia prav ditei v umovakh viiny [Information on ensuring the rights of children in wartime: Government courier] : Uriadovyi kurier: Hazeta Kabinetu Ministriv Ukrainy. 07.09.2022. issue 193 (7314). URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/informaciya-shodo-zabezpechennya-prav-ditej-v-umov/>. [in Ukrainian].
8. Shcherban, S., Chernousov, A., Prashko, O. (2022) The situation of internally displaced families with children, foster families and family-type children's homes in war conditions: a report commissioned by SOS Children's Towns in Ukraine. Kharkiv Institute of Social Research. 74 p. [in Ukrainian].
9. Children and war in Ukraine: about the situation of children from family forms of upbringing and institutional institutions: analytical report of the Representative Office of the UN Children's Fund UNICEF IBO "Partnership "For Every Child". Kyiv, 2022. 60 p. [in Ukrainian].
10. Children of war: The information platform was created by the Ministry of Reintegration together with the National Information Bureau on behalf of the Office of the President of Ukraine. URL: <https://childrenofwar.gov.ua/about-us/>. [in Ukrainian].
11. Socio-economic and humanitarian consequences of Russian aggression for Ukrainian society: informational and analytical report / director. project of O. Pyshchulin. Kyiv: Razumkov Center, 2022. 277 p. [in Ukrainian].
12. Social rights in Ukraine during the war: report on assessment of needs / M. Smush-Kulesha, A. Fedorova, B. Moisa. Council of Europe, 2022. 64 p. URL: <https://rm.coe.int/needs-assessment-ua-2/1680a9b408>. [in Ukrainian].